

CAN YOU ANSWER THESE QUESTIONS?

1. Describe the state of affairs in Pumbedeisa and Sura when Rav Sherira first took office.
2. What changes did Rav Sherira implement to remedy the situation?
3. Name the single event that occurred in Rav Sherira's lifetime that had the greatest impact on the study of Torah outside Bavel.
4. How did it also affect the Yeshivas in Bavel?
5. Who was the father-in-law of Rav Hai Gaon?

This and much more will be addressed in the thirteenth lecture of this series: "The Last of the Giants - The Life and Times of Rav Sherira Gaon and Rav Hai Gaon".

To derive maximum benefit from this lecture, keep these questions in mind as you listen to the tape and read through the outline. Go back to these questions once again at the end of the lecture and see how well you answer them.

PLEASE NOTE: This outline and source book was designed as a powerful tool to help you appreciate and understand the basis of Jewish History. Although the lectures can be listened to without the use of the outline, we advise you to read the outline to enhance your comprehension. Use it as well as a handy reference guide and for quick review.

THE EPIC OF THE ETERNAL PEOPLE

Presented by Rabbi Shmuel Irons

Series V Lecture #13

THE LAST OF THE GIANTS - THE LIFE AND TIMES OF RAV SHERIRA GAON AND RAV HAI GAON

Presented by Rabbi Shmuel Irons

I. Controversy and Crisis

A.

ובתר [רב כהן צדק] מלך רב צמח גאון בר רב כפנאי תרתין שנין ופלגא ושכיב בראש שנת רמ"ט. ובטבת שנת רמ"ט מלך רב חנינא אבינו גאון בריה דמר רב יהודה גאון ה' שנים ופלגא ושכיב בשנת רנ"ד. ובתריה אסתמך מר רב אהרן בר מר רב יוסף הכהן ולא מבי רבנן הוה אלא מן תגרי הוה ומר רב מבשר גאון סמכיה בדרא רבא במתיבתא ולא דהוה הוה ראוי לגאונות בתר גאון אבונא אלא דוכתא הוה למר רב עמרם אב ב"ד אחי אמנו בריה דרב מנשה (מישוי) ראש כלה וקפיץ עליה מר רב אהרן והוה עז מאד ודחיל מניה מר רב עמרם (אב ב"ד) ואזל לקמיה ובתר כמה פליג עליה מר רב נחמיה בר רב כהן צדק בתר דיתבי קמיה ומר אהרן הוה עדיף מיניה ולא פרושו רבנן מניה ובתר דשכיב מר רב אהרן בסוף רע"א הדרו מקצתהון דרבנן לקמיה דמר רב נחמיה ואנחנא ורבנן נפישו דילנא לא אשוניא עמיה ולא אזלנא לקמיה והוינא ההוא עדנא אב ב"ד ולא קבילנא נאונות עד דשכיב מר רב נחמיה. ובשנת רע"ט אסתמיכי(נא) בגאונות וסמכנוהו להאי בנינו באבות ב"ד משעור ב' שנים. אגרת רב שרירא גאון שנת א' רצה למנין השטרות שנת ד' תשמ"ז לבריאת העולם

After Rav Kohen Tzedek, Rav Tzemach Gaon ben Rav Kafnai reigned for two and a half years. He died Rosh HaShanah of the year 937. In Teves of 938 Rav Chanina, our father, the son of Rav Yehudah Gaon began a reign that lasted for five and a half years.. He died in the year 943. After him Mar Rav Aaron bar Mar Yosef HaKohen [reigned]. He was not from a family of Rabbis but rather from a family of merchants. Mar Rav Mevaser Gaon, appointed him to the position of the major (first) row in the Mesivta. He wasn't fit to take over the position of Gaon after our father, the Gaon. The position was being reserved for Mar Rav Amram, Av Beis Din, the brother of our mother, the son of Rav Mishui, Rosh Kallah. Rav Aaron, however, jumped at the opportunity [to take the position]. He was very bold and [as a result] Rav Amram, Av Beis Din, left him the position. Sometime after that, Mar Rav Nechemiah, the son of Rav Kohen Tzedek, fought against him for the position. This was after he had already sat before him [and had already recognized Rav Aaron as Gaon]. Mar Rav Aaron was greater than he, and the Rabbis did not leave him [for Rav Nechemiah]. After Rav Aaron died, in the year 960, some of the Rabbis went over to Rav Nechemiah.. [However,] we and many Rabbis did not consider him [to be Gaon] and did not go before him. At that time I was Av Bais Din. I did not receive the appointment of Gaon until Mar Rav Nechemiah passed away. In the year 968 I was appointed Gaon. Hai, our son was appointed two years ago. **The Letter of Rav Sherira Gaon written in the year 987**

הדור השביעי רב אהרן הכהן בן סרגאדה אחר פטירת רב חנניה והיה סוחר ועשיר גדול ומפני עשרו הוקם ולא מפני שהיה ראוי לכך ומת בשנת ד' תש"ב(כ). ואחריו ר' נחמיה ח' שנים. ספר הקבלה לראב"ד

[In] the seventh generation, Rav Aaron HaKohen ben Sarjado [was appointed Gaon] after the death of Rav Chanania. He was a merchant and was very wealthy. He was appointed because of his wealth, and not because he was fit for the office. He died in the year 960. After him Rav Nechemia reigned for eight years. **Raavad - Sefer HaKabalah**

B.

כלף בן סרגאדו הרע אשר רעותיו מפורסמים ושקרו וכחשו וכזבו מגולה לכל ולא די [שהוא נוטל לעצמו] נדבה שהיא באה לחכמים ויותר מזה כי הוא אוכל קדשי יתומים והעניים והוא . . . ולא יכלו להוציאם מידו ולא די זאת אלא שהוא מטה משפטים ולוקח [שוחד] . . . אגרת מאת ר' נחמיה בן כהן צדק גאון נגד ר' אהרן בן יוסף (כלף בן סרגאדו) [נדפס ע"י ר' ב.מ. לוין באגרת רב שרירא גאון]

Khalif ben Sarjado, the evil, whose evil acts are well known and his lies, denials, and falsehoods are evident to all. Not only has he expropriated the donations which were designated for the scholars, but he has also consumed that which was designated for the orphans and destitute . . . and they were not able to extricate [the monies] from his grasp. And not only that, but he is corrupt in his legal decisions and has taken bribes. **A letter found in the Cairo Geniza written by Rav Nechemiah Gaon against Rav Aaron ben Yosef (Khalif ben Sarjado) Gaon. Printed as an addendum to the Letter of Rav Sherira Gaon by Rav B. M. Levin**

C.

ובכל זאת מחלוקת שיש בישיבה נדכינו ושחנו עד עפר ואין לנו רשיות שיבא מהם לחם חוקנו כי חרבו ואשר נותרו הוצרכנו אנחנו לצאת אלהם אחר שהיו גדולי הישיבה שופטים יוצאים ברשיותנו וגם קרקעותיו שהיו לנו חרבו ואבדו באותן שנים הרעות שעברו עלינו אפסו כספינו וקרקעותינו ונשתפכו כאבני קדש בראש כל חצות ונתנו מחמדונו באוכל להשיב נפשנו ולא נשתייר לנו זולתי כתבי אבותינו . . . ולא עזבנו ארחות אבותינו והגינו בתורה מתוך דוחק. . . ונהג מנהג אבותיך עם אבותי ותזכרני בנדבה רחבה . . . ותתדיר אגרותיך אלי בשלומך וטיבך ושאלותיך בין מן המקרא בין מן המשנה בין מן התלמוד למען אשיבך כאשר הורנו ד'. . . אגרת לאספמיא מא' משיבת פומבדיתא הנמצא בכתבי הגניזה ונדפס ע"י ר' ב. מ. לוין כנספח לאגרת ר' שרירא גאון לקהל אלקירואן

In addition to all of this, the controversy that exists in the Yeshiva has crushed and lowered us to the dust. Also, we no longer have districts that can be a source for our sustenance because they are in a state of desolation. We are [now] required to go out and collect from that which has remained. The [district] judges, who were amongst the greatest scholars of the Yeshiva, are no longer appointed by us and the [income producing] land that we once had is destroyed. This all occurred in the wake of the destruction of those terrible years that have just passed. Our money and lands are

depleted, scattered as holy stones [of the Temple] at the entrance of all the streets. We have given over our precious possessions to acquire food to restore our souls. Nothing is left except for the writings of our forefathers. . . . But nonetheless we have not forsaken the ways of our forefathers and we devote ourselves to study in the midst of [all this] pressure. . . . Act with us as your forefathers acted with our fathers and remember us with a generous contribution. . . . May you continually send us your letters to tell us of your welfare and your questions, whether they be from Scripture, or Mishna, or Talmud, so that we can answer you as G-d will guide us. **A Letter to a community in Spain from the Yeshiva of Pumbedeisa. Addendum to the Letter of Rav Sherira Gaon**

D.

שאנחנו כותבים אליכם בכל שנה ומקוים ומיחלים מכם . . . ויעבור קציר ויכלה קיץ ולא ראינו מכם מאומה ואיננו יודעים בעבור מה עזבתונו ושכחתנו והשלכתנו אחרי גוכם . . . שמא ח"ו מאסתונו או געלה נפשכם אותנו שאפילו אינכם משיבים על איגרותינו . . . או שמא יש לכם ספיקה באמיתת שררותינו . . . גם הן קשה לנו כי לא השגחתם בנו . . . אגרת מרב נחמיה גאון הנמצא בכתבי הגניזה ונדפס ע"י ר' ב. מ. לויץ כנספח לאגרת ר' שרירא גאון לקהל אלקירואן

We are writing to you each and hope and look forward to your reply. . . . However, spring has passed and the summer is over, and we haven't seen anything from you and don't know why you have abandoned and forgotten us and thrown us behind you. . . . Perhaps you have G-d forbid become disgusted with us or have purged your souls from us, for you haven't even replied to our letters. . . . Or perhaps you have doubts about the authenticity of our position. . . . It is also very difficult for us because you don't pay any attention to us. . . . **A letter from Rav Nechemiah Gaon found in the Cairo Geniza**

E.

ואתם הנכם [גם] משחיתים את המקום הזה (פומבדיתא) בהחרישכם ממנו ובעזבכם אותו, כי מאז החרישו אבותיכם התחילה הישיבה לחסור ועתה הנה הולכת וחסור. אגרת לרב שרירא גאון הנמצא בכתבי הגניזה ונדפס ע"י ר' ב. מ. לויץ כנספח לאגרת ר' שרירא גאון לקהל אלקירואן

And you are also destroying this place (Pumbedeisa) by making yourself deaf [to our pleas] and by abandoning us. For from the time that your forefathers abandoned us, the Yeshiva began to decline, and it keeps on getting worse to this day. **A letter by Rav Sherira Gaon found in the Cairo Geniza**

F.

ונותרנו מעט מהרבה, ומדרש התנאים כמו שומם כי כל נער מאור עינים היה מובל למדרש המשנה ועתה אין איש מביא בנו . . . וגם אמורי התלמוד רבים בבניהם יוצאים למלאכות ומסתפחים להשתכר או לעבוד. אגרת מגאון מובא בספר תקופת הגאונים מאת רב ש. אסף

We have been left with few where we used to have many. The Midrash HaTanaim is almost desolate, for every young man, with brightness of eyes, was brought to the Midrash HaMishna. Now no one brings his son. . . . And even many of the children of the translators (experts) of the Talmud have gone out to various trades and are apprenticed in business (lit. to profit) or work. **A letter from one of the Geonim, found in the Cairo Geniza**

G.

ואחר חזקיהו ראש ישיבה וראש גלות פסקו ישיבות וגאונים וקודם לכן היתה סבה מאת הקב"ה שנכרת חוקם של ישיבות שהיה הולך אליהם מארץ ספרד וארץ המערב ואפריקא ומצרים וארץ הצבי. וכן היתה הסבה שיצא ממדינת קורטובה שלישי ממונה על ציים שמו אבן דמאחין ושלחו מלך ישמעאל בספרד ושמו עבד אלרחמאן אלנאצר והלך ממונה על ציים אדירים לכבוש ספינות אדום ועיירות סמוכות לספר והלכו עד חוף הים של ארץ ישראל ונסבו אל ים יון והאיים שבו ומצאו אניה ובה ארבעה חכמים גדולים היו הולכים ממדינת בארי למדינה נקראת ספסתיך. וחכמים אלו להכנסת כלה היו הולכים וכבש אבן דמאחין האניה ואסר את החכמים האחד ר' חושיאל אביו של רבינו חננאל והאחד ר' משה אביו של ר' חנוך אסרוהו עם אשתו ועם ר' חנוך בנו ור' חנוך בנו עודנו נער. והשלישי ר' שמריה בר' אלחנן. והרביעי איני יודע שמו. ובקש השלישי לכפותה לאשתו של ר' משה ולענותה כי היתה יפת תאר ויפת מראה ביותר והיא צעקה אל ר' משה אישה בלשון הקדש ושאלה ממנו אם הנטבעים בים חיים בתחיית המתים אם לא והוא השיבה אמר ד' מבשן אשיב אשיב ממצולות ים. וכששמעה את דבריו שחיים הפילה עצמה בים וטבעה ומתה. וחכמים אלו לא הגידו לאדם בעולם מה טיבם ומה חכמתם והשלישי מכר את ר' שמריה באלכסנדריא של מצרים ומשם עלה למצרים והיה לראש ומכר את ר' חושיאל באפריקא אשר בחוף הים ומשם עלה אל מדינת אלקירואן שהיתה בימים ההם חזקה מכל מדינות ישמעאל שבארץ המערב ושם היה ר' חושיאל לראש ושם הוליד את רבינו חננאל בנו. ובא השלישי לקורטובה ומכר שם את ר' משה ור' חנוך בנו ופדאוהו אנשי קורטובה וכמדומין היו שהיו עמי הארץ. והיה בקורטובה בית הכנסת ששמו בית הכנסת של בית המדרש והיה שם דין אחד ששמו ר' נתן וחסיד וגדול היה אבל לא היו אנשי ספרד בקיאין בדברי רבותינו ז"ל ואעפ"כ באותו מעט שהיו יודעין היו עושין מדרש ומפרשים ועולים ויורדים. ופירש ר' נתן הדיין על כל הזאה טבילה והיא במס' יומא ולא ידעו לפרשה ור' משה ישב לפיאה אחת כמו שמש וקם אל רבי נתן ואמר לו ר' משה זה ר' פשו להו טבילות וכששמע הוא והתלמידים את דבריו תמהו זה אל זה ושאלו ממנו לפרש להם ההלכה ופירש להם ההלכה כהוגן וכל אחד אחד שאלו ממנו שאלות בכל הספקות שהיו להם וסדרו שאלותם והשיב להם תשובה ברוב חכמתו והיו בעלי דינין מחוץ למדרש שלא היו להם רשות ליכנס עד השלמת התלמידים פסיקתם. ובאותו היום יצא ר' נתן הדיין והלכו אחריו בעלי דינין ואמר להם אני איני דיין אבל זה הלובש השק והוא אורח הוא רבי ומרי ואני תלמידו אהיה מהיום והלאה ואתם מנוהו על קהל קורטובה דיין וכן עשו ועשו לו כל הקהל פסיקא גדולה וכבדוהו במלבושים יקרים ובמרכב. ורצה השלישי לחזור בו ממכירתו ולא הניחו המלך כי שמח המלך על הדבר שמחה גדולה כששמע שאין היהודים שבמלכותו צריכים לאנשי בבל. והקול נשמע בכל ארץ ספרד וארץ המערב ובאו כל התלמידים לקרות לפניו וכל השאלות שהיו שואלים מן הישיבות שאלו ממנו ודבר זה היה בימי שרירא גאון קרוב לשנת ד' אלפים תש"נ (תש"כ) הן פחות מעט הן יתר מעט. ספר קבלה לראב"ד

After Hezkiah, Rosh Yeshiva and Exilarch, the Yeshivos and Gaonim ceased. Before that, [however,] the Holy One, blessed be He, caused the financial support of the Yeshivos to cease. For [support] used to come to them from Spain, Morocco, Tunisia, Egypt and Israel. There was another cause as well. There was an admiral of the [Spanish] fleet who came from Cordova by the name of Ibn Demahin (Rumahis). The Arab king of Spain, Abd-al-Rahman (III) Al-Nasser, sent him to capture ships of Italian (lit. Edom) origin and to conquer cities near the border [of Italy]. They traveled to the shores of the land of Israel and turned around and headed towards the Aegean sea (lit. the sea of Greece) and its islands. They found a ship there. Amongst its passengers were four great scholars. They were traveling from the city of Bari to a city called Sebastian. These scholars were going to a wedding [הכנסת כלה] (or perhaps an alternate translation: to collect funds for the Kallah - the twice yearly conclave of scholars in Babylon). Ibn Ruhamis captured the ship and bound the scholars. One was Rav Chushial, the father of Rabbainu Chananel. Another was Rav Moshe, the father of Rav Chanoch. They bound him, together with his wife and his son Rav Chanoch, who was still a young boy. The third scholar was R. Shemariah b. R. Elchonon. I don't know the identity of the fourth scholar. The captain wished to force the wife of Rav Moshe, for she was a beautiful woman. She yelled to her husband, Rav Moshe, in Hebrew and asked him whether those who drowned would arise at the time of the resurrection of the dead. He replied [quoting the verse in Psalms 68:23]: The L-rd said, "I will bring again (i.e. resurrect) from Bashan (meaning from those that are eaten alive), I will bring again from the depths of the sea." When she understood from his words that she would be resurrected, she flung herself into the sea and drowned.

These scholars did not tell anyone what their true identity was nor [did they give anyone a hint of] their knowledge. The admiral sold Rav Shemariah in Alexandria, Egypt. From there he went up to [the capital of] Egypt (Fustat) and became the Rosh [Yeshiva]. [The admiral] sold Rav Chushiel in Africa (Tunisia) which is at the sea shore. From there he went up to el Kairouan, which at that time was the most vibrant of the western states under Arabic control. There Rav Chushiel became the Rosh [Yeshiva] and there [his wife] gave birth to Rabbainu Chananel, his son. The admiral came to Cordova and sold there Rav Moshe and Rav Chanoch, his son. The people of Codova redeemed him, thinking them to be unlettered. There was a synagogue in Cordova, which was named "Bais HaKnessess shel Bais HaMedrash". There was a certain judge (dayan) there by the name of Rav Nasan. He was pious and was a prestigious man. The people of Spain, however, were not expert in the words of our Rabbis [of the Talmud] of blessed memory. Even so, they would give lectures and teach and explain the little they knew. Rav Nasan, the Dayan, was [attempting] to explain the statement (Tosefta Yoma 3:2): For every sprinkling of the blood [on the altar on Yom Kippur] there was an immersion. They did not, however, know the [true] explanation. Rav Moshe was sitting in a corner of the synagogue, like a synagogue's sexton. He got up and walked over to Rav Nasan and said to him: Rabbi, according to your explanation there are too many immersions! When he and the students heard his words, they were stunned. They [immediately] asked him to explain to them this halacha. He then explained to them the correct meaning of the halacha. Each one of the assembled then proceeded to ask him their own unresolved questions. He arranged their questions in order and answered them with his great wisdom. There happened to be some litigants outside the Study Hall. They did not have permission to enter until the students were finished with their session. That day, when Rav Nasan left the Study Hall, the litigants walked behind him. He said to them: I am no

longer the dayan (judge). The guest wearing sack cloth is my Rabbi and Master. From this day on, I will be his disciple. You should appoint him to be dayan for the community of Cordova. They did so. And the community made for him a grand inauguration and honored him with handsome clothing and a carriage. The admiral, [upon hearing all of this,] wanted to renege on the sale. The king, however, did not let him. For the king was extremely happy when he heard that the Jews in his kingdom no longer need the [halachic expertise] of the people of Babylon. The report [of Rav Moshe's stature] spread throughout Spain and Morocco. All the students [that would have normally gone to Babylon] came to study under him. All the questions that they would have normally asked of the Yeshivos [of Babylon] they asked of him. This event occurred in the days of Rav Sherira Gaon, about the year 960 (990). **Raavad - Sefer Hakabalah**

H.

אחרי א[ש]ר שלחננו חדלו אגרותיו כי נספח על חבורת ארץ [הצב] ולא ידענו מה [היה לה נבקש] שיודיענו ההגיעה אליו למען נשקט אם לאו למען נשלחה את נסח התשובות עוד שניה. . . . והנה הגד לפנינו כי יש במקומכם איש גדול בחכמה הר של תורה מר רב חושיאל בן מר רב אלחנן שמו ינצרהו יוצרו ותמהנו איך נתאפק מלשלוח מחקריו אל שער הישיבה למען ישתתף בדקדוקיה . . . י"ד באלול שי"ז. אגרת מרב האי גאון לקהלת קיראון בשנת ד' תשס"ו מובא בספר במרכזים ובתפוצות בתקופת הגאונים – ר' שרגא אברמסון 97

After we have sent the [correspondence], they stopped sending us their letters. For they have subordinated themselves to the group of scholars in the land of Israel and we don't know what has become of our correspondence to them. Please inform us whether it reached them in order to set our minds at rest. If not, we will send them a copy of our original letter. . . . Behold, it has been told to us that there is a great man of wisdom in your area, a mountain of Torah, **Mar Rav Chushiel ben Mar Rav Elchonon** , may his Creator guard him. We are wondering, however, how is it that he has held himself back from sending his halachic analysis to the gates of the Yeshiva so that [the Yeshiva] too can share [the wisdom of] its fine points. **A letter sent to the community of Kairouan in the year 1006**

I.

כי יציאתנו מארץ מולדתנו לעבור להתגורר בארץ ישמעאל לא היה א"א בלתי על ראיית מגמת פני הרב . . . וכל אלה השנים מנתעכבנו בקירואן כבר הודעתך בכתבנו על איזה דרך נתעכבנו . . . וכראות כן בני הקהל קיראון . . . התחילו דבר אלינו עבור עמדנו . . . ויתננו בארץ גרותנו לחן ולחסד בעיניהם ובעיני המלכות. קטע הנמצא בהגניזה נדפס ב.J.Q.R. בכרך י"א עמוד 643

For our leaving the land of our birth to travel and dwell in the land of Yishmael was only [possible] because of our hope of seeing the face of the Rav. . . . I have already written you about details of the years that we tarried in Kairouen . . . And when the members of the community of Kairouen saw this . . . they began to speak to us about our staying . . . And He granted us charm and grace in the eyes of those who lived in the land of our sojourn and in the eyes of the government. **A letter from Rav Chushiel to Rav Shemaria discovered in the Cairo Geniza**

J.

חכמי ישראל ורבניהם ואבות בתי דיניהם אשר נהגו שררה בעם ד' צב-אות עד כבוד גדולת קדושת יקרת צפירת תפארת מרינו ורבינו אדוננו גאוננו אברהם ראש ישיבת גאון יעקב . . . רשימה לגאון ישראל הנמצא בגניזה מובא בספר במרכזים ובתפוצות בתקופת הגאונים - ר' שרגא אברמסון 32

[This is a list of] the scholars of Israel, their Rabbis, and heads of Rabbinical courts, who led the people of the Land of Hosts until the glory of the great, holy, prestigious, diadem of beauty of our master and rabbi, our lord, our Gaon Avraham, the Rosh Yeshiva of Gaon Yaakov . . . **A list of the Geonim in Israel which was found in the Cairo Geniza**

II. Rav Sherira and the Royal Dynasty

A.

והוא היה סוף הגאונים ומבית דוד היה מזרע המלוכה ומבני זרובבל בן שאלתיאל והנשיאים וראשי גליות שהיו אחריו. וראיתי חותמו חתום על גליונים שהיה שולח ואריה היה חקוק עליו כמו שהיה על דגל מחנה יהודה ודגלי מלכי יהודה אבל מימי ישמעאלים לא נהגו ראשי גליות שררה כהוגן אלא היו קוננין אותה בממוץ רב מן המלכים כמו מוכסים והיו רועי אליל ולפיכך לא רצו הוריו להיות ראשי גליות וחזרו לגאונות והוא מזרע רבה בר אבוא. ספר קבלה לראב"ד

Rav Hai [the son of Rav Sherira Gaon] was the last of the Gaonim. He was from the house of David from the royal family and a descendant of Zerubavel ben Shaltiel and the princes and exilarchs that were after him. I have seen his seal which was imprinted on the margins of the letters that he sent. A lion was engraved on it, just like on the flag of the camp of Yehudah and the flags of the kings of Yehudah. From the days of Arab rule, however, the exilarchs did not act properly. They acquired the position by paying much money to the kings, just like tax collectors [of antiquity]. . . . Therefore, the forefathers [of Rav Sherira and Rav Hai] did not want to become exilarchs and so they returned to the position of Gaon. He was from the seed of Rabbah bar Abuah. **Raavad-Sefer HaKabalah**

ורבה בר אבוא זקננו ומן דבית נשיאה הוה דאנחנא נקיטנ' בקבלה דמן בית נשיאה אנחנא ומזרעיה דרבה בר אבוא. אגרת דרב שרירא גאון 60

Rabbah bar Abuah, our ancestor who was from the house of the Exilarch, for we have a tradition that we are from the house of the Exilarch and from the seed of Rabbah bar Abuah. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

ואבהתא דילנא דבי נשיאה אינון מיהו שבקוה כל הני ארחתא בישתא דנשיאות ועיילי ברבנן במתיבתא למבעא ענוה ושפלות ומיכות ולא מן בני בוסתנאי אנחנא אלא מקמיה הכי עיילי זקננו ברבנן דמתיבתא. אגרת רב שרירא גאון צד 92 - 93

Our forefathers were of the house of the exilarch. However they forsook the [brutal and arrogant] ways of the exilarchs and went up to become Rabbis of the Mesivta in order to pursue a life of humility and self effacement. We are not from Bustenai. Rather, before the time of Bustenai, our elders went up to become Rabbis of the Mesivta. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

B.

מִן שְׁנַת תַּת"ק מֶלֶךְ מַר חֲנַן מֵאַשְׁקִיָּא וּבִתְרֵיהּ מֶלֶךְ מַר רַב מַרִי זְקַנְנוּ בְרִיָּה דְמַר רַב דִּימִי סוּרְגוּ וּבֵית מְדֻרְשׁוֹ נֹודַע בְּפִירוּז שְׁבוּר עַד הַיּוֹם נִקְרָא בִּי רַב מַרִי. אֲגַרְתָּ רַב שְׁרִירָא גְאוֹן 100

From the year 589, Rav Chanan of Ishkaya reigned as Gaon. After him Mar Rav Mari, our ancestor, the son of Mar Rav Dimi Sorgo. His Study Hall is still known in Peroz Shapur until this very day. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

וְאָמַר דְּהוּוּ קָא מִסְגִּי מַר רַב דִּימִי וּמַר רַב מַרִי בְרִיָּה וְאָמַר רַב מַרִי לְאַבוּהּ הִיגִי עֵץ הַיְזִמִי עֵשֶׁב מ"ט וְכו'. תְּשׁוּבַת ר' יְהוּדַי גְאוֹן תְּשׁוּבָה"ג לִיק מ"ה

He said: Mar Rav Dimi and Mar Rav Mari, his son, were walking together, when Rav Mari said to his father . . . **Teshuvos Rav Yehudai Gaon - Teshuvos HaGeonim Lik 45**

C.

וּבִתְרַר רַב מֶלְכָּא מַר רַב רַבָּא בְרִיָּה דְרַב דּוּדַי זְקַנְנוּ בְּשְׁנַת תַּתְרַפ"ד אֲגַרְתָּ ר' שְׁרִירָא גְאוֹן 104

After Rav Malka, Mar Rav Rava b. Rav Dodai, our ancestor, in the year 773. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

D.

וּבִתְרֵיהּ מַר רַב יוֹסֵף בְּרִיָּה דְמַר רַב אַבָּא בְּשְׁנַת קכ"ה . . . וְאַבִּי אֲבִי גְאוֹן אֲבִי אֲבִינוּ הִיָּה סוּפְרוּ וְעוּמַד בְּכָל צוּרְךָ הִשְׁיִבָּה לְפָנָיו בְּכָל יְמָיו. אֲגַרְתָּ ר' שְׁרִירָא גְאוֹן 110

After him, Mar Rav Yosef b. Mar Rav Abba reigned in the year 814 . . . The grandfather of the Gaon [Rav Yehudah] our grandfather was his scribe. He was involved in all of the needs of the Yeshiva in his days. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

E.

וּבִתְרֵיהּ רַב צִמַח גְאוֹן בְּרַם מַר רַב פּוֹלְטַי גְאוֹן וְהוּא אֲבִי אֲמוֹ שֶׁל גְאוֹן אֲבִינוּ וּמֶלֶךְ תְּשַׁסְרִי שְׁנִיָּן. שֵׁם 114

After him, reigned Rav Tzemach b. Mar Rav Poltai Gaon. He was the father of the mother of our father [Rav Chanina Gaon]. He reigned for sixteen years. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

F.

ובתר מלך רב יהודה גאון זקננו שהוא אבי אבינו בר מר רב שמואל ריש כלה בראש שנת רי"ז י"א שנה ומחצה ושכיב באדר שנת רכ"ח. שם 119

After him, Rav Yehudah Gaon, our grandfather, the father of our father, the son of Rav Shmuel, Resh Callah, reigned after Rosh HaShanah of 905 for a period of eleven and a half years. He died in Adar of 917. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

G.

ובטבת שנת רמ"ט מלך רב חנינא אבינו בריה דמר רב יהודה גאון ה' שנים ופלגא ושכיב בשנת רנ"ד ובתריה אסתמיך מר רב אהרן בר מר רב יוסף הכהן ולאן מבני רבנן הוה אלא מן תגרי הוה ומר רב מבשר גאון סמכיה בדרא רבא במתיבתא ולאן דהוה הוה ראוי לגאונות בתר גאון אבונא אלא דוכתא הות למר רב עמרם אב [ב"ד] אחי אמנו בריה דרב מנשה (מישוי) ראש כלה וקפיץ עליה מר רב אהרן והוה עז מאד ודחיל מניה מר רב עמרם (אב ב"ד) ואזל לקמיה. שם 120-121

In Teves of 938, Rav Chanina, our father, the son of Rav Yehudah Gaon began a reign that lasted for five and a half years. He died in the year 943. After him Mar Rav Aaron bar Mar Yosef HaKohen [reigned]. He was not from a family of Rabbis but rather from a family of merchants. Mar Rav Mevaser Gaon, appointed him to the position of the major (first) row in the Mesivta. He wasn't fit to take over the position of Gaon after our father, the Gaon. The position was being reserved for Mar Rav Amram, Av Beis Din, the brother of our mother, the son of Rav Mishui, Rosh Kallah. Rav Aaron, however, jumped at the opportunity [to take the position]. He was very bold and [as a result] Rav Amram, Av Beis Din, left him the position. **The Letter of Rav Sherira Gaon**

ומאחר שנאספו אדוננו צמח [גאון] ואדננו טוב [אב בית דין] לגן עדן לא באו שאלות שאלות מאצלכם אילא בימי מ"ר יהודה גאון ז"ל שהיה הוא ומר' מישוי אלוף ז"ל סופרי שער אדננו צמח אבי אבה נוחם בעדן. אגרת משיבת פומבדיתא נדפס בארש"ג לר' מנשה בנימין לויץ

After our Master Tzemach and our Master Tov departed to Gan Eden, queries no longer came from you. The only exception was the period of our Master Rav Yehudah Gaon, of blessed memory. [Rav Yehudah Gaon] and Rav Mishui Aluf were the scribes of the Yeshiva of our Master Tzemach, the father of my father, may they all rest in Gan Eden. **A letter from the Yeshiva of Pumbedeisa**

H.

ואנחנא הכין גמירננו מן מאיר עינינו מרנא יהודה גאון אבי אבינו זצ"ל. תשה"ג הרכבי ס' שע"ז

And so have we learned from the light of our eyes, Marana Yehudah Gaon, the father of the father of our father. **Teshuvos Geonim Harkavi 377**

וכה אמר מר רב יהודה גאון אבי אבינו נוחם עדן ומר רב מישוי אלוף אבי אמנו נ"ע שמר רב אלעזר אלוף שבא מן אליסאנו ז"ל הגיד כי איסר האיטלקי ידוע באפרנגה ובארץ אדום. שם ס' שפ"ו

This is what Mar Rav Yehudah Gaon, the father of our father, may they rest in Gan Eden, and Rav Mishui Aluf, the father of our mother, may they rest in Gan Eden, said: Mar Elazar Aluf, who came from Lucena, related that the "Issur HaItalki" (Italian Issur) is well known [to this day] in France and Italy. **Ibid. 386**

III. Rav Sherira and the Renaissance of the Yeshiva of Pumbedeisa

A.

מתוך דוחק וצער אנחנו אוספים את האלופים ואת החכמים בכל כלא וכלא וגורסים מסכתא דכלא ומגלים עוד מסכת אחרת וקובעים פרקים ואוחזים את הגדר שלא יפרוץ ונעזרים בד' אלקינו ומביאין את התלמידים לפנינו מדי עת בעת לראות מה שנו ומה למדו בשבתם ואשר יוסיף נוסף בכבודו ואשר יתעצל נחרידהו אנו. וגם האי בחורנו שוקד ללמדו ולשים בפיהם ואשר לא ידע לשאול ילמדהו דרך הקושיא ויחבב את הדרך בעיניו. ומטרפנו ומחלקנו ומפי עוללינו אנחנו מונעים ונותנין להם לגדור את הדבר הזה ולתקן את מקום הורינו ואשר היו תלמידי אבינו ואבי אבינו שראינו עושיין אנחנו עכשיו עושיין אותו בעצמנו לחבב את הדבר למען לא תפוג התורה. מכתב הנמצא בכתבי הגניזה ונדפס ע"י ר' ב. מ. לויץ כנספח לאגרת ר' שרירא גאון לקהל אלקירואן

Through [great] strain and discomfort, we have gathered the Alufim and scholars for every Kalah. We study the text of the tractate of the Kalah and reveal [or determine] an additional tractate [to be learned through the next six months including the next Kalah]. We [also] set up the Talmudic lectures that will be given [throughout this period]. We are holding the enclosure [tight] so that it not breach and we are being helped by Hashem, our G-d. We bring the students before us at certain appointed times to see what they have learned and accomplished during their stay [in the Yeshiva]. He who has advanced will be given additional honors and we will instill fear in those who have been lax. Also, our precious one, [Rav Hai Gaon], puts much effort into teaching them, making sure that they know the material, teaching the novice how to ask questions and to appreciate this approach of analysis. From our allotted portion we literally withhold food from our mouths and the mouths of our children in order to share it with [our students. All this effort] is being expended so that there should be a renaissance of study and so that the place of our forefathers should be rebuilt. Because we are the disciples of our father and grandfather, [and have observed their conduct], we are today [reinstating] these practices in order to endear this thing so that the Torah not be diminished. **A letter from Rav Sherira found in the Cairo Geniza**

B.

הקיצו נא אחינו והביטו באלה ושימו כבוד לשם אלקיכם ולתורתו ולחכמיה ולכו במנהג אבותיכם ובדרך הוריתם והחזירו את הדבר לישנו והגידו לנו ספקותיכם למען תראו את התשובות ותתנובבו כם וגם יחזק לב חכמי הישיבה בראותם כי אתם פונים אליהם ופוחדים למזוניהם ויודעים מקום טרחם בתורה מן התשובות . . . ואם אמרו תאמרו בלבבכם כי תשארו אתם על מתכונתכם ולא ישחתון מדרשיכם והישיבה נשחתת, הלא ראשיכם המה (הגאונים) ככתוב: ראשיכם שבטיכם, ואיך ישחת הראש וישלם הגוף ואחר הראש הגוף הולך! . . . כי אפילו רבתה תורה הרבה מאד במקומות אחרין, ואולם ארבע אמות של הלכה הנה הם וזאת הצורה היא במקום סנהדרין וראשה הוא במקום מ[שה רב]ינו ומנהגות סנהדרין מהנה יוצאין. שם

Please wakeup, our brethren. Look into these [terrible] conditions, give honor to the name of your G-d and His Torah and to its scholars, and follow your forefathers' customs and the ways of your parents and return this thing to its original state. Tell us about your unresolved doubts so that you will see the responsa and become refreshed. In the process, by seeing that you turn to them and are concerned about their physical welfare and [have come to] appreciate the toil in the study of Torah that is evident in their responsa, you will strengthen the hearts of the scholars of the Yeshiva. . . . Lest you say in your hearts that you will remain in your current position and will not sacrifice the welfare of your Study Halls [by sharing your wealth] and are willing that the [institution of the Gaon and his] Yeshiva should be destroyed, you should realize that your heads are the Geonim as it is written (Deuteronomy 29:9) The heads of your tribes. Now how can the head be destroyed and the body survive! After the head does the body go! . . . Even if the study and level of Torah will grow in other places, [you should know,] that the four cubits of Torah are there [in the Yeshiva of the Gaon]. The structure of the Yeshiva was designed to take the place of the Sanhedrin, its head, [the Gaon,] takes the place of Moshe Rabbainu, and the customs which they institute have the status of that which is instituted by the Sanhedrin. **Ibid.**

C.

ויש כמה דברים מסייעין: נחלת הורים וזכות אבות (אבותיו הגאונים) ואף המקום . . . שהשכינה שגלתה לבבל מסיעת . . . (מגילה כט.) בבבל היכא שריא שכינה רב אמר בכנישתא דהוצל ושמואל אמר בכנישתא דשף ויתיב בנהרדעא . . . ואלה המקומות הם מדרשנו, ובה – בבבל – קביעת הישיבה לסיוע השכינה. שם

They have much to aid them. The legacy of the parents, the merit of the forefathers, [the Geonim,] and the place . . . For the Divine Presence, which was exiled to Babylon, aids. . . . As it is stated in Megilla [29a]: Where does the Divine Presence reside in Babylon? Rav said, "In the synagogue of Hutzel." Shmuel said, "In the synagogue of *Shaf V'Yasiv* in Nehardea." These places are where we study. In Babylon was the Yeshiva founded in order to receive aid from the Divine Presence. **Ibid.**

D.

הא כבר נקיטי רבנן פירושא דרבנן סבוראי דבתר הוראה והכין אמרו: ניחה ליה . . . אלין מילי בסדור הזה ובלשון הזה אתאמרו משמא דרבנן סבוראי ותדיר בפומיהון דכולהון רבנן בתלמוד. תשובות הגאונים שערי צדק סי' ה' בשם רב שרירא גאון

[Regarding this question] the Rabbis have long accepted the commentary and explanation of the Rabbanan Savorai that were after the ruling [of the Talmud]. This is what they said: . . . These [exact] words in this order were said by the Rabbanan Savorai and it is constantly in the mouths of all of the scholars of the Talmud. **Teshuvos HaGeonim Shaarei Tzedek 5 in the name of Rav Sherira Gaon**

הכין חזינא דהכי מנהגינו ומנהג אבותינו מיומי תלמוד ודמשנה ועד כאן למימר לשליח עשה שליח עד כמה שליחי. כדאשתכחון בספרי מר רב סעדיה גאון. ומילתא דקשיא לכוון לא קשיא. תשובות הגאונים שערי צדק ח"ג ש"ב סימן ל' לרב שרירא גאון

We have observed that **this is our custom and the custom of our fathers, from the days of the Talmud and Mishna until the present**, to allow an agent to appoint another agent, and that agent to appoint yet another agent ad infinitum, as we found in the works of Mar Rav Saadyah Gaon. [In the final analysis,] the problem that you presented is not truly a problem. **Teshuvos HaGeonim Shaarei Tzedek Section III 2:30**

E.

ואתם חברינו שמרו מפינו דברים שהן מסורת בידינו מפי אבותינו ואבות אבותינו מדורות הרבה כלשון הזה. תשובת הגאונים הרכבי רכ"ח

As for you, our colleagues, guard the words of our mouths for they [come from a reliable] tradition which was handed down to us verbatim from our fathers and the fathers of our fathers for many generations. **Responsa of Rav Hai Gaon-Teshuvos HaGaonim Harkavi 228**

F.

וכאשר הוכחנוכם באהבה כן הנה היצבנו יד לישראל בכל ארץ מבוא השמש בהסכמת כל חכמיה את הזקן הרב האדיר והאביר והאציל (ר' שמריה בר' אלחנן). שם

And just as we have rebuked you with love, so too have we established a place [and a representative to serve] the people of Israel who live in the West (Africa) with the permission of all of its scholars, the exalted, magnificent, mighty and noble Rav [Shemaria b. Rav Elchonon]. . . **Ibid.**

IV. The Guide of World Jewry

A.

אל שער ישיבה של גולה אל שני בתי דינים גדולים של ישראל לבית דינו של אדוננו שרירא ראש ישיבת גאון יעקב . . . תשה"ג הרכבי שע"א

To the gate of the Yeshiva of the Diaspora, unto the two great Batei Dinim of the people of Israel, to the Bais Din of our Master Sherira, Rosh Yeshivas Gaon Yaakov. **Teshuvos HaGeonim Harkavi 371**

B.

אשכחן ליה לרבי' האי ז"ל דכתב הכי בתשובה ז"ל סברא דילן ודאבא מרי ז"ל ידוע בדייני מעולם למיזל בתר אומדנא ומידק דאיקנא לעולם בתר עיקר מעשה שלא יהיה בו מרמה ולמיעל ולמיזל לבתר קושטא דמעשה ולגלויי כל מילי לאורה כדאמרינן מנין לדיין שיודע בדין מרומה וכו' שו"ת מהר"ם אלשקר סימן קט"ז

We have found in a responsa the following written statement of Rav Hai Gaon: Our logic and the logic of my father, my master, of blessed memory, has always been known amongst the [other] dayanim to be based upon circumstantial evidence. We always carefully analyzed the details of the story [that is presented to us] so that there be no deceit and [we] go and discover the truth and bring everything to light. **Responsa of Maharam Al Shakar 116**

C

תינוק שמתה עליו אמו ואביו היה במדינת הים, אם אמו ואבי אמו אומרים יגדל התינוק אצלינו ואם אביו ואבי אביו אומרים יגדל אצלינו היניחו את התינוק אצל קרובי האב או אצל קרובי האם? התשובה: מתחלה ראוי לנו בזה לבקש טובת התינוק עצמו ולראות אצל מי מהם הוא רגיל ושמח ביותר וכאשר יקחהו זה אצלו תתישב דעת היתום הקטן ביותר. ואם איננו מכיר עוד אחד מהם רואים איפה יהיה לו קורת רוח יותר. איזה מהם עשיר, איזה מהם דעתו רחבה, איזה מהם יש לו נשים שיכולות לשאת את התינוק ולהטפל בו ואצל מי שטוב לו יותר יניחוהו. ואולם במקום שכולם שוים בכל אלה, קרובי האב קודמים כי במקום האב הם ואם ינטש מקרובי האב קשה לו ויש עליו כחרפה ואין הדבר כן בקרובי האם. תשה"ג הרכבי רי"ב מתורגם ללשון עברי ע"ר בנימין מנשה לוי ב"אגרת רב שרירא גאון"

[A question was asked of Rav Sherira Gaon regarding a situation where] a child's mother and father died overseas and the maternal grandparents say that they want to raise the child and the paternal grandparents [also] say that they want to raise the child. Where should you leave the child, by his maternal grandparents or by his paternal grandparents? His answer is as follows: The first thing to do is to find out what is best for the child, to see which home the child frequents most and where the child would be happier, so that if the small orphan would permanently live in [those surroundings] his mind would be best put at ease. If he doesn't yet recognize either of them, then you should try to find out which home would probably make him feel better. Which one of them is wealthier? Which one of them is more broad minded? Which one of them has women [in the household] who will be able to carry the child around and to take care of him? [Based on the above] you should place the child where it will be best for him. However, if both

homes are equally good, the relatives of the father take precedence for they are in place of the father. If a child is abandoned by his paternal relatives it is more difficult for him and it is a source of shame. This is not the case with the maternal relatives. **Teshuvav HaGeonim Harkavi 212**

D.

צריכין למימר לכון דרבנן לאו וסותא אינון ומילין בעלמא דחזונין בזמניהון וכחד חד קצירא אמרינן ולא דברי מצוה אינון הילכך לא תסמכון על אילין אסותא וליכא דעביד מיניהון מידעם אלא בתר דמבדיק וידע בודאי מחמת רופאים בקיאים דההיא מילתא לא מעיקא לה וליכא דליתא נפשיה לידי סכנה. והכין אגמרו יתנא ואמרו לנא אבות וסבי דילנא דלא למעבד מן אילין אסותא אלא מאי דאיתיה כגון קיבלא דקים ליה לההוא דעביד ליה דלית ביה עקתא. תשובת רב שרירא גאון נדפס באוצר הגאונים לגיטין דף ע

We have to inform you that the Sages of the Talmud were not physicians and they merely reported that which they saw and heard from patients that were cured. These are not matters of the commandments of the Torah. Therefore we should not rely on these cures nor should we implement them unless we know through competent medical authorities that they will not cause pain or endanger life. This is what our forefathers and elders have taught us. . . . **Responsa of Rav Sherira Gaon Otzar HaGaonim Gittin 70**

E.

שמעת שמקצת התלמידים ששם סומכין על הברייתות הללו ומתירין ממון עם הארץ . . . ואלו שמשו התלמידים הללו תלמידי חכמים לא היו אומרים כך ולא היו מתירים לעצמם ממון ישראל שאפילו עכו"ם ממונם אסור שלא בזמן כבוש ומה יש לומר בממון של ישראל אלא הדברים כך פירושם . . . תשה"ג להרכבי ש"פ ושערי תשובה כ"ג

You have heard that some of the local [Rabbinic] disciples rely on these Braisos and allow [the theft or destruction] of money of the unlettered. . . . Had these students truly served [and seriously studied under] Talmudic scholars, they wouldn't have made such statements and wouldn't have allowed for themselves [the theft of] Jewish money. With the exception of the conquest [of Israel], it is forbidden to take property even from non Jews. How can one justify, then, the theft from Jews. Rather, the explanation of the Talmud is as follows. . . . **Teshuvav HaGeonim Harkavi 380**

F.

אמר רב שרירא הני מילי דנפקי מפסוקי ומקרי מדרש ואגדה הרבה מהן אומדנא נינהו . . . לכן אין סומכין על אגדה ואמרו אין למידין מן האגדות . . . והנכון מהם מה שמתחזק מן השכל ומן המקרא נקבל מהם ואין סוף ותכלה לאגדות. ספר האשכול הלכות ספר תורה (דף ס')

Rav Sherira said: Those statements based on interpretation of Scripture, called Midrash or Aggadah, are, for the most part, based [not on Rabbinic tradition but rather] on [the author's] own logical analysis. . . . We therefore do not rely on Aggadah nor do we make a [halachic] precedent [based on the Aggadah] . . . Only those statements which find support from logic and Scripture should we accept. There is no end to that which is stated in the Aggadachs. **Sefer HaEshkol Hilchos Sefer Torah**

G.

וכשאנו הולכים אחרי דברי הראשונים אין לנו בזה אלא דברי הגאון אביהם של ישראל שהוא רבנו שרירא ז"ל. רמב"ן במלחמות ד' פסחים פרק י'

When we follow the words of the early authorities, we only have the words of the Gaon, the father of Israel, Rav Sherira of blessed memory [to follow]. **Ramban, Sefer Milchamos HaShem Pesachim Chapter 10**

H.

אלה הם המנהגים שלנו ותמיד ככה אנו רגילים בהם ממי אבותינו הראשונים ועד עכשיו. וכך הנהיגו אותנו מן השמים שלא בזכותינו אלא בחסדיו של המקום [ב"ה] ובזכות אבותינו וכאשר עושים אנו כסדר הזה אין אנו שבים ריקם, ואף אתם עשו ככה לעתות בצרה והתיצבו לפני השם בלב נכון וקרעו לבבכם כמים ובטוחים אנו בהשם שלא תשובו ריקם ויעשו לכם נסים! תשה"ג חמדה גנוזה קס"א

These are our customs and we always have been accustomed to this practice from the time of our early forefathers until the present. This is how we have been Divinely guided, not through our own merit, but through the compassion of the Omnipresent and in the merit of our forefathers. When we follow this order [of prayers] our prayers do not come back unfulfilled. You should also do so in times of distress and stand in front of Hashem with an upright heart. Tear your heart [and let your emotions flow] like water. We trust in Hashem that your prayers will not come back unfulfilled and miracles will happen to you. **Teshivas HaGeonim Chemdah Genuzah 161**

I.

שאלות מרב משולם בן מר רב אנקלונימוס ממדינת לוכה אשר בארץ פרנגה לרבנו שרירא גאון והאי אב ז"ל . . . גאניקא צד 57-58

[The following are] questions that were asked of Rabbainu Sherira Gaon by Rav Meshulam bar Mar Rav Klonimos. . . . **Geonica p. 57-58**

V. The Letter of Rav Sherira Gaon

וששאלתם כיצד נכתבה המשנה . . . מה טעם הקדימו כפורים לשקלים וסוכה ליום טוב ושתייהן לראש השנה? . . . ותו תוספתא . . . אמאי הניחן רבי ולא כתבה? וכן הברייתות כיצד נכתבו. וכן התלמוד כיצד נכתב. וכן רבנן סבוראי כיצד נסדרו אחרי רבינא ומי מלך אחריהם וכמה שנים מלכו מאותו זמן עד עכשיו. הקדמה לאגרת רב שרירא גאון בשנת א' ורצ"ח למנין שטרות ד' תשמ"ז לבריאת העולם

Regarding that which you asked: How was the Mishna written? . . . Why was the tractate Yoma arranged to be placed before Shekolim, Sukah before Yom Tov and both of them before Rosh Hashana? . . . In addition, regarding the Tosephta [of Rabbi Chiyah], why

did Rabbi leave out of the Mishna the information contained therein? Similarly, how were the Braisos written? . . . Similarly, how was the Talmud written? . . . And similarly, what was the order of the Rabbanan Savorai who lived after Ravina? Who reigned after them? How many years did they reign from then until now? **The preface of the letter of Rav Sherira Gaon replying to the questions of Rav Yaakov ben Nissim and the community of Kairouen in the year 988**

VI. From Father to Son

A.

ואחריו רב שרירא והאריך ימים כי כמו מאה שנה היו ימי חייו. וכשראה שהארוך ימים ובנו רב האי היה ראוי להיות ראש ישיבה סילק את עצמו וישב בנו על כסאו. והוא רב האי גאון בר רב שרירא גאון בר רב חנניה גאון בר רב יהודה גאון והרביץ תורה בישראל יתר מכל הגאונים ולאורו הלכו דורשי התורה ממזרח שמש עד מבואו. והיו ימי חייו צ"ט שנה ונפטר בערב יום טוב אחרון של פסח שנת אלף שנ"ט לשטרות שהיא שנת ד' תשצ"ח. וכמוהו לא היה לפניו בגאונים . . . והלשינו פריצי ישראל ברב שרירא ורב האי ותפסם המלך ישמעאל ובזזו את כל אשר להם ולא השאיר להם שום מחיה בעולם. ונת(ח)לה רב שרירא בידו אחת (מיד וימת) והוא כבן מאה שנה ולא הוסר מגאונות. ובשנת ד' אלפים תשכ"ח היה רב שרירא לגאון. ובשנת דתשנ"ח היה רב האי לגאון וגאונותם היתה ע' שנה. ר' שרירא ל' שנה ורב האי מ' שנה. ודורו דור שמיני בגאונות: ספר הקבלה לראב"ד

After [Rav Nechemiah] Rav Sherira [reigned as Gaon]. He lived a long life, for approximately a hundred years were the days of his life. Because he realized that he was living a very long life while his son Rav Hai who was fit to be Rosh Yeshiva [was not given the opportunity], he retired and his son took over his position (lit. sat on his throne). This is the [famous] Rav Hai Gaon, the son of Rav Sherira Gaon, the son of Rav Chanina Gaon, the son of Rav Yehudah Gaon. [Rav Hai] spread Torah in Israel more than any of the other Geonim and unto his light did the seekers of Torah find their way, from the rising of the sun (east) to its setting (west). He lived for ninety nine years and died on the eve of the last day of Pesach in the year 1038. There was no one like him amongst the Geonim. Unscrupulous Jews libeled Rav Sherira and Rav Hai to the government. [As a result] the Arab king (caliph) imprisoned them and despoiled all of their property. They were left without any source of livelihood. Rav Sherira immediately took ill and died. He was approximately a hundred at the time and still not removed from the affairs and leadership (גאונות) of the Yeshiva. In the year 968 Rav Sherira became Gaon and in the **year 998 Rav Hai became Gaon**. Their [combined leadership in the] position of Gaon was seventy years. Rav Sherira for thirty years and Rav Hai for forty. Their generation was the eighth generation of the period of the Geonim. **Raavad-Sefer Kabalah**

B.

ובשנת רצ"ח איסתמך אדננו האי באבות בית דין ובשנת [אלף] שט"ו נסמך רב האי בגאונות. ונפטר אדוננו שרירא בתשרי שנת שי"ז. כלל שני מלכותו ל"ח. ובשנת שמ"ט (ד"א תשצ"ח) נפטר אדוננו האי בניסן. כלל שני מלכותו ל"ד. הסופר אלישע קרשקש (חדשים וגם ישנים מהרכבי)

In the year 987, our master Hai was appointed to the position of Av Bais Din. **In the year 1004, Rav Hai was appointed Gaon.** In Tishrei of the year 1006, Rav Sherira died. The sum total of his reign was 38 years. In the year 1038, our master Hai died, in the month of Nisan. The sum total of his reign was thirty four years. **Elisha Crescas in Chadoshim V'Gam Yeshonim - Harkavi**

C.

ששמע [אביו של ר' דוד אבודרהם] כי כשנפטר (שסילק עצמו מן הגאונות) רבנו שרירא אביו של רבנו האי קראו באותה שבת בפרשת יפקד ד' אלקי הרוחות לכל בשר וגו' והפטירו ויקרבו ימי דוד למות. ובמקום ושלמה ישב על כסא דוד אביו קראו והאי ישב על כסא שרירא אביו ותכון מלכותו מאד. אבודרהם לסדר פרשיות והפטרות

[The father of Rav David Abudraham] heard that when Rav Sherira, the father of Rav Hai, left the position of Gaon, they read on that Shabbos "Hashem, the G-d of the spirits of all flesh, should appoint . . ." and they read the Haftorah, "And the days of David grew closer to death . . ." Instead of reading, "And Solomon sat on the throne of David," they read, "And Hai sat on the throne of Sherira, his father, and his reign was well established." **Abudraham**

D.

וששאלתם אית גבן אלימי דלא צייתין לבי דינא וקעבדין עובדין בישין וזמן קשה הוא ומלכות עזה וקשה היא ולא יכילנא למעבד בהו דינא. תשובת גאוני מזרח ומערב ס"י מ"ב

Regarding that which you asked, we have powerful men amongst us who do not heed the dictates of the Bais Din and do terrible things. Also, the times are difficult and the government is brazen and difficult, and we can't force them to follow the ruling of the Bais Din. **Teshuvah Geonei Mizrach U'Maariv 42**

אשר הציקוהו בזדונים ובצדיה וטמנו פח ללכדהו וארבו לו כמו חיה. קינה לפטירת רב האי מרב שמואל הנגיד

They tormented him with malice and guile, they laid a trap to snare him and prepared to ambush him as if he were a wild animal. **Rav Shmuel HaNagid's eulogy for Rav Hai Gaon**

VII. Rav Shmuel Bar Chofni

A.

ובימיו היה ראש ישיבה במתא מחסיא חותנו אבי אשתו רב שמואל הכהן בן חפני גם הוא חבר ספרים הרבה ונפטר בימי רב האי ד' שנים מקודם פטירת רב האי. ספר הקבלה לראב"ד

In the days of [Rav Hai], the Rosh Yeshiva of Masa Mechasia was his father-in-law, Rav Shmuel HaKohen ben Chofni. He also composed many works. He died in the lifetime of Rav Hai, four years before Rav Hai's death. **Raavad-Sefer HaKabalah**

B.

כי נעשה שלום גמור בינינו ובין מר רב שרירא גאון רוח ד' תניחיהו טרם אספתו בשנים [בישני עפר] ועם גאון בנו יאמצהו מגינו, כי התחתן בנו ויקח בתנו ויכתבו בינינו תנאים בשטר ומהם, כי כל הנדבות הבאות בשם כל אחד ממנו יהיו לו לעצמו ואין לאחר עמו ואשר יבוא סתם או בשמות חכמי הישיבה יהיו חלוקים חצים לנו והחצי לחתנו. אגרת מאת רב שמואל בן חפני גאון דסורא הנמצא בכתבי הגניזה ונדפס ע"י ר' ב. מ. לויץ כנספח לאגרת ר' שרירא גאון לקהל אלקירואן

For peace was made between us and Mar Rav Sherira Gaon, may the Spirit of Hashem put him to rest (or lead him), [some time] before his death. [Reconciliation was also made] with Rav Hai Gaon, his son, may his Shield strengthen him, for he married into our family and took our daughter for a wife. They wrote certain conditions that would apply to all of us in an [official] document. Some of them are the following: All donations that are designated to a specific [Yeshiva or Rosh Yeshiva], should only be the property of that designee. Donations that are not so designated, or come with the designation, "To the scholars of the Yeshiva", should be equally split. **A letter, discovered in the Cairo Geniza, from Rav Shmuel ben Chofni, the Gaon of Sura**

C.

ומר רב שמואל גאון ז"ל וכיוצא בו שהרבו לקרות בספרי נכרים אומרים אין המראות הללו נראות אלא לנביאים ולא יעשו נס אלא לנביא ומכחישים בכל מה שנאמר כי נעשה בו נס לצדיקים ואמרו כי אין זה הלכה, ואף המעשה על ר' עקיבא שצפה בהיכלות ומעשה ר' נחוניא בן הקנה ור' ישמעאל וכיוצא בהן על כל אלה אומרים אינם הלכה. ואנו סוברים כי הקב"ה עושה נסים לצדיקים ונפלאות גדולות. תג"ל ס' צ"ט

Mar Rav Shmuel Gaon, of blessed memory, and those similar to him who spent much time reading works of non Jews, say that these visions can only appear to prophets and that miracles will only be done for prophets. They deny all that which is stated [in the Talmud] that miracles were done for Tzaddikim. They say that it is not halacha, [and therefore not beyond question]. . . . We maintain, however, that the Holy One, blessed be He, makes miracles for Tzaddikim and great wonders. **Teshuva from Rav Hai Gaon, Teshuvot Geonim Lik 99**

D.

וראינו מחלוקת בין הגאונים בדבר הזה וכלם נשתוו כי מעשה האוב הבל ותוהו ודברי כזב והתול אבל יש מהם אומרים כי לא דבר שמואל עם שאול וחס ושלום לא עלה שמואל מקברו ולא דבר אבל האשה עשתה הכל ברמאות כי מיד הכירה כי שאול הוא אך להראות לו כי מצד החכמה הכירה ומצאה דבר זה אמרה למה רמיתני ואתה שאול ודרך בעלת אוב להביא בן אדם שמדבר מתוך מחבואו בלשון נמוך וכאשר בא שאול לדרוש מאתה וראתה אותו נבהל וידעה כי למחר יהיה יוצא למלחמה וכל ישראל היו בפחד גדול וידעה מה שעשה שאול שהרג כהני ד' שמה בפי המגיד הדברים הנאמרים בפרשה ומה שאמר ויאמר שמואל אל שאול על מחשבת שאול כי היה חושב כי שמואל היה המדבר אליו ומה שאמר ולא עשית חרון אפו בעמלק ידוע היה דבר זה כי מאותה שעה אמר לו שמואל וימאסך מהיות מלך ומה שאמר לרעך לדוד ידוע היה זה בכל ישראל כי דוד נמשח למלך ומה שאמר מחר אתה ובניך עמי מדרך סברא אמר זה, זהו פי' רב שמואל בן חפני הגאון ז"ל ואמר אף על פי שמשמעות

דברי החכמים ז"ל בגמרא כי אמת היה שהחיתה האשה את שמואל לא יקובלו הדברים במקום שיש מכחישים להם מן השכל אבל רב סעדיה ורב האי הגאונים ז"ל אמרו אמת הוא כי רחוק הוא שתדע האשה העתידות וכן שתחיה היא את המת בחכמת האוב אך הבורא יתברך החיה את שמואל כדי לספר לשאול את כל הקורות העתידות לבא עליו והיא האשה אשר לא ידעה בכל אלה נבהלה כמו שנאמר ותזעק בקול גדול ואשר אמרה האשה את מי אעלה לך דברי התולים הם כי דעתה היה לעשות כמנהגה אלה דבריהם, ויש לתמוה לדברי הגאונים האלה אם הקב"ה החיה את שמואל כדי לספר לשאול הקורות הבאות עליו למה לא אמר לו על ידי חלומות או על ידי אורים או על ידי הנביאים אלא על ידי אשה בעלת אוב ועוד איך היה נעלם משאול שהיה חכם ומלך אשר היו עמו כמה חכמים גדולים אם ענין אוב נעשה על ידי אדם מדבר מתוך מחבואו ומי יאמר שיטעה הוא בזה ואין זה הדעת מקבלו והנכון הוא מה שפירשנו: רד"ק שמואל א פרק כח פסוק כד

We have seen an argument between the Geonim in this matter. All of them agree that necromancy [מעשה האוב] is total nonsense and charlatanry. There are those that say, however, that Shaul did not speak to Shmuel and, G-d forbid, that Shmuel did not arise from his grave and did not speak. **Rather, the woman did everything with trickery**, for she immediately recognized that it was Shaul. [She only feigned not recognizing him] in order to add credibility to her assumed powers. . . . This is the commentary of Rav Shmuel bar Chofni Gaon, of blessed memory. However, Rav Saadyah Gaon and Rav Hai Gaon, of blessed memories, say that it is true. For it is farfetched [to say] that the woman would know the future . . . The Creator, however, resurrected Shmuel in order to tell Shaul all that would befall him. . . . There is room to question the opinions of the Geonim, however. . . . In addition, if the practice of necromancy is merely a hoax, how was all of this hidden from Shaul, who was a wise man and a king, who had with him many brilliant advisors? How could he have erred so? [We must therefore conclude that] the correct explanation is how we explained [previously, that necromancy really works and is not a hoax]. **Radak Samuel I Chapter 28 Verse 24**

E. Rav Shmuel bar Chofni's Works

(א) שערי ברכות (ב) שער בדיקת הבשר מן החלב ומן הגידים (ג) ספר על הלכות ציצית (ד) ספר המתנה (ה) הלכות גיטין (ו) ספר חובות הדיינים (ז) ספר בדיני הוצאות (כבאת פי אלנפקאת) – פרנסה (ח) ספר הערבות והקבלנות (כתאב אלצ'מאן ואלכפאלה) (ט) ספר על הקטנות והבגרות (כתאב אלבליג ואל אדראך) (י) ספר המצרנות (יא) ספר התנאים (יב) ספר השותפות (יג) ספר בהלכות שכנים (יד) ספר על הנדוניא (טו) ספר על הלכות מציאה ואבדה (טז) ספר שבועות (יז) ספר בדיני הקנינים (יח) ספר במקח וממכר (יט) ספר על הלכות גזילה (כ) ספר בהלכות הרשאה (כא) ספר בהלכות צוואות (כב) ספר הירושות (כג) ספר המשכון (כד) ספר הפקדון (כה) ספר בהלכות עדות (כו) ספר בדיני המחאות (כספים) (כז) ספר בדיני הנהרות התעלות והבורות.

VIII. Rav Hai - The Last of the Giants

A.

[פעם אחת התווכח] עם חכמי ישמעאל ולא יכלו לענות אותו, כי נבהלו מפני חכמתו וכו' ונצחם בראיותיו, ולולי שהיה חכם בהגיון לא עשה כן. הקדמת ר' אברהם ן' שלום למאמרות מרשיליו הוצ' ילינק, 7 מובא בגליון בס' בתקופת הגאונים מרב ש. אסף

Once, Rav Hai debated some Arab scholars. They weren't able to respond to his [arguments] for they were shocked by his wisdom . . . and he refuted them with his proofs. Had he not had such expertise in philosophy, it would not have been possible.

Rav Avraham ibn Shalom

B.

תלמידו ר' מצליח ן' אלבצק דיין סיציליה מספר עליו שפעם אחת נחלקו בישיבה בפירושו של פסוק אחד (תהלים קמא, ה) ושלח אותו רב האי אל הקתוליקוס, שישאלהו מה יש אתו בפירוש פסוק זה. כשראה שקשה הדבר בעיני ר' מצליח לבקש ביאור הכתוב מפי הקתוליקוס התרעם עליו ואמר, שמעולם לא נמנעו החסידים הקדמונים לפנות בדבר הקשה להם אל בני אמונות אחרות. ר' יוסף ן' עקנין בפירושו הערבי לשיר השירים מובא בתקופת הגאונים לר' שמחה אסף

His disciple Rav Matzliach (ben Eliyahu) ibn Albatzak, a dayan in Sicily, tells over the story of how one time when there was an argument in the Yeshiva about the correct explanation of a verse (Psalms 141:5), Rav Hai sent him to the Catholic [scholars] to ask them what was their explanation of the verse. When he saw that Rav Matzliach felt uncomfortable to go and ask an explanation of Scripture from the Catholics, [Rav Hai] became angry at him and said: The early Chasidim (pious ones) never held themselves back from turning to those of different beliefs for [guidance to resolve] their difficulties.

Rav Yosef ibn Akinin

C.

תשובותיו של רב האי עולות ליותר משליש מכל תשובות הגאונים שהגיעו אלינו שנשלחו משתי הישיבות במשך ארבע מאות שנה. תקופת הגאונים לר' שמחה אסף

The responsa from Rav Hai Gaon number over a third of the total responsa _____ that has reached us from the two Yeshivas over the period of four hundred years. **Tekufas**

HaGeonim, Rav Simcha Asaf

D. Rav Hai's Works (not including his commentaries and responsa)

חיבוריו:

- א. ספר שבועות (כתב אלאימאן) או משפטי שבועות
- ב. המקח וממכר (כתאב אלשרא ואלבוע) יש בו ששים שערים ונקרא ג"כ שערים דרב האי
- ג. ספר משפט התנאים (כתאב אלשרוט)
- ד. ספר דיני מצראות (כתאב אלשפעה)
- ה. ספר משפטי הלואות (כתאב אלסואל או אלתסליף)
- ו. ספר הפקדון

- ז. ספר הדיינין (כתאב אדב אלקצא)
 ח. ספר השטרות
 ט. ספר החוב
 י. ספר באיסור והיתר (שערים דרב האי גאון)
 יא. הלכות תפילין
 יב. הלכות שחיטה

E.

ואם הלך ואין לו בן ביום הלכו לתחתיה, ילדים לו בכל ארץ ערבית ואדומיה . . . אחז בכל חכמה יפיפיה . . . אחרון בזמן וראשונם במעלה. קינה לפטירת רב האי מרב שמואל הנגיד

If he left us and did not leave a son, on the day [his earthly body] went down to the depths,

He has left children in all the lands of Arabia and Christendom.

He had a grasp of all of the beautiful areas of wisdom

He was the last of the era but [ranked] first in his class

Rav Shmuel HaNagid's eulogy for Rav Hai Gaon

F.

אבל בני ישיבת רב האי הקימו חזקיה ראש גלות בן בנו של דוד בן זכאי והושיבוהו על כסא רב האי ז"ל ועמד שנתים (כ') והלשינו בו אל המלך מלשינים ותפסו המלך ואסרו בברזל ובכל מיני ענויין ענהו ולא השאיר לו משתיין בקיר וברחו שני בניו לספרד אל רב יהוסף הלוי הנגיד בר רב שמואל הנגיד זצ"ל שהיה אוהב לחזקיהו ראש גלות וראש ישיבה והיה עמו עד שהיה השמד בגראנאטה ונהרג זה בעיר וברח האחד מבני חזקיהו לארץ סרקוסטה ונשא שם אשה והוליד בנים. ואח"כ נכנסו בני בניו לארץ אדום ומהם היה ר' חייא בן אלדאודי ונפטר בארץ קשטיליא ונקבר בארץ ליאון בשנת ד' תתקי"ד ואחריו לא נשאר בארץ ספרד אדם מפורסם שהוא מבית דוד. ספר הקבלה לראב"ד

The members of the Yeshiva, however, appointed Chizkiah, the Exilarch, the grandson of David ben Zakai, to the position of Rosh Yeshiva, on the throne of Rav Hai, of blessed memory. He was in that position for (two) twenty years, when others libeled him to the government. They grabbed him, bound him in chains, and inflicted on him all kinds of torture. He left no males [in Babylon]. His two sons fled to Rav Yosef HaLevi HaNagid, the son of Rav Shmuel HaNagid, of blessed memory, who was a friend of Chizkiah, the Exilarch and Rosh Yeshiva. They were there until the pogrom in Granada, when Rav Yosef was murdered. . . . One of them fled to Saragossa and married a woman and had children. Afterwards his grandchildren went to Italy. One of them was Rav Chiyah ben el Douadi. He died in Castille and was buried in Leon in the year 1154. After him, there was no one of prominence left in Spain from the House of David.

Raavad-Sefer

HaKabbalah